

# SÁRBOGÁRD

## TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYVE

191/2017.(XI.10.) KT HAT. ELFOGADVA



## TARTALOM

---

<b>BEVEZETÉS</b> .....	<b>3</b>
<b>SÁRBOGÁRD BEMUTATÁSA</b> .....	<b>6</b>
Története .....	7
Általános településkép.....	9
<b>ÖRÖKSÉGÜNK –TÁJI ÉS TERMÉSZETI ÉRTÉKEK</b> .....	<b>12</b>
<b>ÖRÖKSÉGÜNK – ÉPÍTETT ÉRTÉKEK</b> .....	<b>15</b>
<b>ELKÜLÖNÜLŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK</b> .....	<b>26</b>
Alsótöbörzsök.....	27
Sárszentmiklós.....	28
Vegyes beépítésű településrész.....	29
Központi településrész .....	30
Telepszerű beépítés .....	31
Különálló településrészek .....	33
Értékes élőhelyek területei .....	34
Külterületi jellegű településrész .....	35
<b>MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK</b> .....	<b>36</b>
Központi településrész .....	37
Telepszerű beépítés .....	38
A vegyes beépítésű településrészen.....	39
Sárszentmiklós településrészen.....	41
<b>AJÁNLÁSOK</b> .....	<b>42</b>
MT - Központi településrész.....	43
MT - Telepszerű beépítés.....	45
MT - A vegyes beépítésű településrészen .....	46
MT - Sárszentmiklós településrészen .....	49
További lakóterületek.....	52
Értékes élőhelyek területei .....	55
Külterületi jellegű településrész .....	56
<b>JÓ PÉLDÁK</b> .....	<b>60</b>
Ajtók, ablakok .....	60
Anyaghasználat.....	61
Kerítések.....	62
Kertek.....	64
Utcák.....	65
Terek, közparkok .....	66
<b>SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK, REKLÁMHORDOZÓK</b> .....	<b>71</b>

## BEVEZETÉS

---

*Kedves Olvasó!*

*Sárbogárd Város főépítészeként a településsel kapcsolatban kettős érzéseim és tapasztalataim vannak. Ebben a bevezetőben úgy gondoltam ezt a kettősséget szeretném leírni, mert számomra is meglepő fordulatokkal bír.*

*Főépítési megbízásomat megelőzően, jellemzően csak átutazóként jártam Sárbogárdon, illetve néhány alkalommal ügyeket intézni a hivatalokban. Ezen átutazások során szerzett élményeim nem hagytak túl mély nyomot bennem.*

*Sárbogárd főutcáján végighaladva a változatosság és egyhangúság váltakozó élményei vibráltak bennem. Jellemzően dél felől érkeztem a településre, ahol Rétszilas településrész hagyományos „egyutcsás” településképe fogadott a 19. század elejének építészetére jellemző hagyományos parasztházás utcaképevel, melybe helyenként egy-egy későbbi építésű, vagy átalakított lakóépület sziluettje ékelődik be.*

*Ezt követi Sárszentmiklós településrész, ahol az előzőekben leírt kép fogadja az utazót, a vasút melletti monumentális silók már messziről vonzzák a szemet. A településközpontban található templom gyönyörű kőfala szinte megállásra készíti az embert. Következik egy átmeneti rész, amit nem is igazán lehet jellemezni, talán a „káosz” lenne rá a legjobb szó, itt inkább egy kicsit a gázpedálra lép az ember.*

*Továbbhaladva Sárbogárd belső városrésze következik, mely önmagában is változatos. A kezdetekben a hagyományos parasztházás építési mód és a belekeveredett „kockaházás” építészet, növi ki magát a polgári építészetben, majd a városmag zárt sorú beépítése következik, továbbhaladva pedig újra kinyílik az utca és visszatér egy az előbbieken már jellemzett változatos utcakép.*

*Főépítési munkámat a település megismerésével kezdtem, kicsit visszavettem a tempóból és eleinte autóból csodáltam a főutcát ahol korábban csak elsuhantam. Többször megálltam, kiszálltam és sétálgattam, rengeteget fotóztam azokat a helyeket is, amiket elvileg ismertem. Később az autót magam mögött hagyva órákat töltöttem el az utcákon sétálva. Rá kellett jönnöm, hogy teljesen más szemmel kezdtem el nézni a várost, mint korábban, egész más dolgokat vettem észre.*

*Sok minden vibrál a fejemben, mert a település a maga sokszínű és változatos megjelenésével, ezen túl pedig az egyes településrészek egymástól való távolsága és a közöttük elterülő óriási mezőség, a tavak és vízfolyások, a csodálatos élővilággal rendelkező lápos mocsaras területek lenyűgöznek.*

*Az egyes településrészek mind önálló történelemmel, más és más szerkezettel, telekstruktúrával rendelkeznek és mégis egy nagy egészet alkotnak. Kicsit elmerülve a települések miliójében olvasva a történeti leírásokat összeáll a kép. A történelem és a táj, a fejlődés és az elnéptelenedő falvak fenntartásából adódó kényszerűség együtt alkotta ezt a változatos várost.*

*A különálló településrészeken járva szemmel látható a település fejlődése, honnan indult és hová nőtte ki magát. Nagyon érdekes képet mutat például Kislók településrész, ahol a mérnökien formált utcáknak köszönhetően szinte nincs is főutca. A foghíjas beépítésnek köszönhetően az egyes utcák szinte különálló életet élnek, mint az alföldi pusztavilág kis házcsoportjai. Erre tetéz rá, hogy az üresen maradt építési telkeken erdő és gyümölcsfák és szántóföldi növénykultúrák találhatók, intenzív művelésben. Ez a laza természettel körülölelt lakókörnyezet oázisa lehet a mai rohanó világnak.*

*Pusztægres hosszan elnyúló főutcájának egyoldali beépítése és a vele szemben látható erdős terület, valamint a völgyben meghúzódó Kossuth Lajos utca természetközeli laza beépítésével és a domboldal, dombtető szabályos újkori beépítésével egy ilyen kis településrészen is a kettősség érzetét kelti.*

*A településközpontot körülvevő belső utcák Sárszentmiklós, Sárbogárd és Alsótöbörzsök településrészekre is megmutatják nekünk, hogy milyen irányban fejlődött a település. A történelmi településmagok sűrű beépítése, az aprótelkes szűk utcák után a szélesebb utcák következnek. A kicsiny vagy sok helyütt előkert nélküli házsorok között kevés a levegő az utcák belsőséges hangulatúak, míg a lazább beépítésű, széles utcákban kitágul a tér, több a „levegő”.*

*A városközpont zárt sorú beépítése lenyűgöző és magával ragadó, az utcán sétálva, ha elül az autók zaja, akkor szinte visszarepít minket az időben, el tudjuk képzelni, hogy milyen nyüzsgő kisváros lehetett. Csodálatosak a fennmaradt műemlék és helyi védett épületek, még akkor is, ha látszik rajtuk az idő vas foga.*

*Úgy gondolom, a település ezen kettősségét továbbra is meg kell őrizni. Vigyáznunk kell a történelmi településrészekre, hogy az utánunk következő generációk is megtapasztalhassák ezt az érzést, hogy megismerhessék a szüleink, nagyszüleink, dédszüleink életérzését.*

*Ezen túlmenően viszont szükségünk van a laza kertvárosias településrészekre is, hiszen itt alakíthatjuk ki a saját életterünket, ide lehet visszavonulni a napi rohanásból. Szerencsés lehet aki itt képzelet el az életét, itt kíván letelepedni, hiszen a település sokszínűsége, a különálló településrészek egymástól eltérő karaktere lehetőséget kínál, hogy egy városon belül is mindenki megtalálja a neki tetsző környezetet, a számára elfogadható életteret.*

*Megköszönve, hogy gondolataimat végigolvasta azt kívánom, hogy ezen könyv segítségével még jobban megismerje Sárbogárdot, találja meg helyét ezen sokszínű településen.*

**Witzl Zsolt főépítész**

# ***BEMUTATÁS***

---

**1.**

## SÁRBOGÁRD BEMUTATÁSA

Nyugat-Magyarországon, a Balaton és a Duna között, a Mezőföld közepén fekszik a Közép-Dunántúl legnagyobb kiterjedésű települése, Sárbogárd. Maga a település a központi belterületén túlmenően további településrészeket, egykori falvakat, majorságokat is magába foglal. Talán ennek is köszönhetően a település ma a Sárbogárdi járás székhelye. Központi szerepköréből is adódóan népessége napjainkban már több mint 12 ezer főt számlál. Megközelítése mind közúti, mind pedig kötöttpályás közlekedés tekintetében kiválónak számít, ahogyan fejlett közigazgatási intézményhálózata is. Azonban hosszú út vezetett idáig többszöri elnéptelenedéssel, pusztítással és harcokkal, így érdemes egy kis visszatekintést tenni, hogyan jutott el a település a sok viszontagság ellenére mégis ilyen messzire. Történelmének megismerésével könnyebben megérthetjük a kialakult városszerkezeti sajátosságokat, melyek napjainkban is a település arculatának meghatározó alkotóelemei.



## TÖRTÉNETE

A Sárvíz mocsaras völgyéből kiemelkedő jó termőképességű löszhátakon évezredekre visszamenőleg kimutathatók az emberi jelenlét nyomai. Egyik ékes példája a bronzkori eredetű, **BOLONDVÁR** elnevezésű földvár, melynek nyomai a település északkeleti részén a mai napig fellelhetők. A természetes dombot mély árokkal választották le környezetétől, ez lett a háromszög alakú fellelővár. Ez előtt volt a belső vár, ami előtt pedig a szintén árokkal megerősített külső vár.



- Cifrabolond-vár az erődített teleppel (Légipék) -



- Cifrabolond-vár belső része (Civertan) -

Sárbogárd több, egymástól kisebb-nagyobb távolságra fekvő történelmi múltú település egyesülésével jött létre a 19. században. A város mai központjának számító Bogárd első említése 1323-ból való, földesura Bogárdi István besenyő nemes volt. Szintén a 14. században jelenik meg először a központi településrész másik magja, a szintén besenyőtelepülés, Tinód is.

A Sárvízi átkelési lehetőség következtében már a középkorban is fontos kereskedelmi útvonalak csomópontjában feküdt a település. A kedvező időszaknak a török megszállás vetett véget, ami jelentős pusztítást okozott a vidéken és a lakosság nagy része elmenekült. A török kiűzése után a sárbogárdi települések újranevelése a 17. századtól kezdődött el újra, melyet az is elősegített, hogy 1650-ben Sárszentmiklós a Zichy család tulajdonába került.

Az I. katonai felmérés (1783) idején már újra benépesült Bogárd, Tinód és Szentmiklós, illetve a jellemzően puszta nevekkkel jelzett későbbi településrészek, mint Puszták Kislók, Puszták Hatvan, Puszták Nagy Hörcsök, Puszták Örs és Puszták Réth Szilas. Ezek akkoriban csak néhány házhelyből álltak.

Sárbogárd fejlődésében és településszerkezetének alakulásában nagy szerepet játszott a nagy és középbirtokos gazdálkodás. A nagybirtokosok majorszerűen építették ki birtokaikat az országutak mentén. Az út mellé kerültek a termelő egységek, de a nemesi kúriák is. A majorokat a zsellérség házai kötötték össze az utak mentén és szépen lassan létrejött az összefüggő települési rendszer, ami a mai városkép alapját teremtette meg.

1855-ben Sárbogárd mezővárosi rangot kapott. Évente több országos állat- és kirakodó vásárt, továbbá heti piaci napokat rendeztek, melynek hatására megindult a központi településmagok intenzív fejlődése. Ekkortájt épült meg a Zichy birtok egyik központja, a híres Ybl Miklós által tervezett **ANNA-VÁR**, a mai Nagyhörcsökpuszta területén.



- Zichy-kastély (mult-kor.hu) -



- Zichy-kastély a III. katonai felmérésen -

Sárbogárdként az 1880-as évektől ismeretes a település, amikor is Tinód és Bogárd egyesült. Fejlődésének további lendületet adott, hogy 1882-től több vasúthálózati nyomvonal is érintette a mezővárost (pl.: Budapest-Pécs vasútvonal).

A település a második világháború során ismét súlyos károkat szenvedett, azonban a háború elmúlásával a kitartó lakosság segítségével újra megindult a fejlődés és az 1960-as évektől Mezőföld egyik szellemi, oktatási, közművelődési, gazdasági és igazgatási központjává vált. 1969-ben a település egyesült Sárszentmiklóssal, 1978-ban Pusztaegressel, 1986. január 1-jével pedig már városi címet is szerzett.



-NAPJAINKBAN SÁRBOGÁRD-



## ÁLTALÁNOS TELEPÜLÉSKÉP

Sárbogárd arculatát az épített és a táji környezet együttesen alakította és alakítja napjainkban is. A település szerkezete, az utak rendszere, a beépítés jellege fontos tényező a településkép formálásában, ahogyan a táji adottságok, a művelési mód vagy a természetes növényzet is.

Az **ÉPÍTETT KÖRNYEZET** vonatkozásában Sárbogárd egyik legérdekesebb településszerkezeti sajátossága, a központi belterülethez kapcsolódó további, a város külterületén elszórva elhelyezkedő, lakott településrészek, egykori falvak és majorságok, melyek szoros kapcsolatban állnak a központi területtel, azonban össze nem nőttek vele. A központi településrész sem teljesen egységes, Sárszentmiklós településrészsel mindössze az összekötő út kétoldali teleksorával kapcsolódik egymáshoz, míg a Budapest – Pécs vasútvonal átlósan szeli ketté a közigazgatási területet markáns határt húzva Sárbogárd és Alsótöbörzsök belterületi településrészek közé.

A település szétagolt szerkezete mindezek ellenére nem okoz fennakadást a város életében, hiszen településszerkezetének egyik lényeges alakító eleme, az észak-déli irányban haladó 63. számú országos főútvonal egyfajta gerincet adva a városnak fűzi egymásba Alsótöbörzsök, Sárbogárd, Sárszentmiklós és Rétszilas településrészeket. A központi belterülettől távolabb eső külső településrészeket – úgymint Kislók, Pusztaegres, Sárhatvan és Nagyhörcsök – a főútról keletre és nyugatra leágazó országos mellékutak kapcsolják be a város életébe.

A települést az igen keskeny mellékutak jellemzik, melyek a történelmi városrészen tört vonalvezetéssel is párosulnak. Sok helyen az utcák mindössze egyirányú közlekedésre alkalmasak, néhol pedig hosszú zsákutcák tárják fel a tömböket.



A település központja a város főutcájának számító Ady Endre út, illetve a sárszentmiklósi Köztársaság út mentén alakult ki. Szinte minden kereskedelemhez kapcsolódó tevékenység ezen utak mentén vagy a közvetlen környezetükben telepedett meg zárt sorú vagy hézagosan zárt sorú beépítést kialakítva. A város lineáris központját az Ady Endre útra szerveződött négyzetes térszerkezetű Hősök tere töri meg. Térfalait zömében intézményi épületek alkotják tovább erősítve ezzel a központi jelleget. A város központja, szerepkörén túlmenően zárt sorú beépítésével is eltér a település hagyományos lakóterületeitől, ahol az oldalhatáron álló épületek és keskeny telekméretetek az általánosak.

Sárbogárdon nem jellemzőek a magas épületek, inkább a földszintes beépítés dominál. Ezeket egészítik ki a helyenként tetőtéri beépítéssel vagy egy plusz emelettel rendelkező épületek. A legmagasabb házak az Árpád utcai lakótelep négyemeletes épületei, illetve a kiugró magasságú hidroglobuszok és silók.



Az épített környezetről kipillantva a **TÁJI KÖRNYEZETBE**, rögtön szembetűnik, hogy Sárbogárdon kiterjedt halastó rendszer található, melyet a település két csatornája, a Sárvíz (Nádor)-csatorna és a Sárvíz-malomcsatorna kísér. A lecsapolások már a 18 században elindultak, de a legmélyebb Sárvíz menti területeket szerencsére nem sikerült elhódítani a víztől. A gazdasági hasznosítás érdekében a huszadik század elején halastavakat alakítottak ki. A térség majd tizennégy kilométer hosszan elnyúló halastórendszere a Sárvíz, és a terület két legnagyobb lecsapoló csatornája – a Malom- és a Nádor-csatorna – mentén húzódik, mely tizenkét nagy (tíz- és hetvenhektáros felületű), tizenhat kisebb (legfeljebb öt hektáros) tóból, valamint több keltető tóból áll.



## ***ÖRÖKSÉGÜNK***

---

**2.**

## ÖRÖKSÉGÜNK -TÁJI ÉS TERMÉSZETI ÉRTÉKEK

Sárbogárd a Mezőföld részét képező Sárvíz-völgy és Közép Mezőföld kistájak találkozásánál kerül el. Míg a település nyugati részein jellemzően vizenyős, vízállásos területek, valamint az egykori mocsarokból létrehozott tavak találhatóak, addig keleten a Mezőföld jellegzetes löszformái alakítják a tájat, egyfajta kettősséget adva Sárbogárd megjelenésének. A változatos adottságok természeti kincsekben gazdag településsé tette Sárbogárdot, melyek közül alább a nemzetközi vagy országos védettséget élvező értékek kerülnek bemutatásra.

### RÉTSZILASI TAVAK



Sárbogárd nyugati részén, észak-déli irányban húzódik a RAMSARI egyezmény területeire is kiterjedő Rétszilasi tavak Természetvédelmi Terület. Teljes kiterjedése csaknem 1495 hektár, mely a Sárvíz mentén található egykori mocsarak helyén kialakított halastavak rendszerét, valamint a kapcsolódó vizes élőhelyek hálózatát foglalja magába. Esztétikai értéke mellett, kiemelt szerepe van a vízhez kötődő madarak fészkelése szempontjából és a vízimadarak vonulása idején, emellett pedig a kiterjedt vizes élőhelyek láncolata több, értékes növénytársulásnak ad otthont, mint például a sziki sásos és fehértippanos rétekek. A természetvédelmi terület vízutánpótlásáról a Sárvíz-(Nádor)-csatorna és a Sárvíz-malomcsatorna gondoskodik.



## ALAPI KASZÁLÓRÉTEK



A település földrajzi helyzetének köszönhetően 83,5 hektárnyi területen az Alapi kaszálórétek NATURA 2000 terület nedves kaszálórétjeivel is találkozhatunk. Jellemzően szántóföldek közé ékelődve maradtak fenn, de fennmaradásuk kiemelten fontos a sík- és dombvidéki kaszálórétek és a pannon szikes sztyeppék és mocsarak természetvédelmi helyzetének megőrzésében, illetve helyre állításában.

## NAGYLÓKI LÖSZVÖLGYEK



Kislóktól délre találhatóak a Nagylóki löszvölgyek kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület Sárbogárdot érintő részei. A két különálló löszvölgy több mint 100 hektárnyi területen fekszik. Itt, a Kislókhöz közelebb elhelyezkedő völgyben csörgedezik a Lóki-patak is, mely még élvezetesebbé teszi a környék bejárását. Összességében nagyrészt mezőgazdasági hasznosítás alatt álló gyepek, kaszálók uralkodnak a látképet, de a völgyoldalokban akáccal fásodó löszgyepeket, illetve telepített erdőket is láthatunk. A Kislóktól távolabb fekvő völgy ad helyet az ex lege védelem alatt álló Bolondvár nevű földvárnak is, mely nemcsak tájképi szempontból, hanem botanikai szempontból is értékes. Az egész térségnek kiemelt jelentősége van a sík és dombvidéki kaszálórétek, mészkedvelő üde láp- és sásrétek, szubpannon sztyeppék és síksági pannon löszgyepek természetvédelmi helyzetének megőrzésében és fenntartásában.

## SÁRVÍZ VÖLGYE



Sárbogárd nyugati részén tárul elénk 1655 hektárnyi területen a Sárvíz völgye kiemelt madárvédelmi terület. A Sárvíz(Nádor)–csatorna és Sárvíz–malomcsatorna mentén található mentesített ártér vizes élőhelyei kiemelt jelentőséggel bírnak, annak ellenére, hogy a terület természetes állapotában már csak kis részében maradt fenn. A gazdag élővilágot a bölömbika, törpegém, bakcsó, üstökösgém, kiskócsag, nagykócsag, vörös gém, fehér gólya, kanalasgém, cigányréce, rétisas, barna rétihéja és gólyatöcs egyedei színesítik. Sárbogárd ezen részén közel 200 madárfajt számoltak már, melyek közül 181 védett faj. E védett vonuló és költő fajok miatt is rendkívül fontos a jelenkori kedvező feltételek megóvása és fenntartása, és ezzel együtt a táji környezet megfelelő védelme.



## ÖRÖKSÉGÜNK - ÉPÍTETT ÉRTÉKEK



### MŰEMLEKI ÉS HELYVÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÍTÉSZETI ÉRTÉKEK KÖZPONTI RÉSZ

- MŰEMLEK
- HELYI VÉDELEM

A település gazdag múltjának köszönhetően számos épített értékkel találkozhatunk a város utcáin sétálva. A megőrzendő értékekhez vallási, kulturális épületek, intézmények, kúriák, kastélyok tartoznak elsősorban, de akár gazdasági épületek, egyszerű lakóházak, vagy temetők, emléktáblák is hozzátartozhatnak. Sárobgárd esetében a rengetek érték közül az alábbi fejezetben egyfajta ízelítőként az országos műemleki és a helyi védelem alatt álló építészeti értékek kerülnek bemutatásra.

Ezek az épületek jellemzően a Sárobgárd központi részén és Sárszentmiklóson összpontosulnak, de találkozhatunk néhányal Pusztaegres, Sárhatvan és Nagyhöröcsök puszta területén is.

## 1

## REKTORISZ VILLA



Székesfehérvár irányából megérkezve a település központjába számos épített érték fedezhető fel. Egyik közülük az Ady Endre utcán található 20. század elején épült egykori Rektorisz villa, mely napjainkban bölcsődeként működik. Az épület utcai homlokzata szimmetrikus. A két szélén íves párkánnyal lezárt oldalrizalitok, középtengelyében pedig a félmanzárd tetővel fedett poligonális záródású rizalit és a felette levő íves oromfal jelzi az épület szecessziós stílusát.

**Műemlék** ■

## 2

## VOLT KÖZSÉGHÁZA

Továbbhaladva a település főutcáján, az Ady Endre út – Hősök tere találkozásánál áll a volt Községháza, ami jelenleg az ÁNTSZ épülete. A korábbi rendeltetését impozáns kialakítása is sugallja. Historizáló stílusban épült az 1900-as években, U alaprajzú, földszintes, kontyolt nyeregtetős sarokházaként. Eredeti külsejét napjainkig megtartotta, azonban belső terei a funkcióváltást követően átalakításra kerültek.



**Műemlék** ■



## 3

## VOLT LAKÓHÁZ

Az Ady Endre utca – Posta utca kereszteződésénél egy historizáló stílusú 19. század végén épült sarokházba futhatunk bele. A sarok lemetszett, amit pilaszterek által tartott attikafal és törtívű oromfal hangsúlyoz. Az Ady Endre út menti homlokzaton timpanonos és szegmentíves szemöldökű nyílások váltakoznak, míg a Posta utcában ennél egyszerűbb, vízszintes szemöldökpárkányok kerültek kialakításra. Napjainkban különböző üzleteknek ad helyet.



Műemlék ■

## 4

## ZSINAGÓGA

Az Ady Endre utcáról nyíló Bercsényi utcán magaslik az 1879-ben átadott egykori kétszintes imaház. Közel 60 évig egy 500 fős hitközségnek adott helyet, azonban a II. világháborúban eredeti funkcióját elveszítette. Egykoron az épület emeletén dupla, a fölszintén pedig egyszerű boltíves ablakokkal voltak. Sajnos mára ezek mindegyikét befalazták, viszont a hangsúlyos, timpanonos bejárat továbbra is uralja az épület rövidebb homlokzatát.



Helyi védelem ■ Műemlék ■

## 5

## HUSZÁR – KÚRIA EGYKORI ÉPÜLETE



Az Ady Endre utca – József Attila utca sarkán levő Petőfi Sándor Gimnázium és Szakközépiskola területén is találhatunk építészeti értéket, ha jól figyelünk. Az iskola egyik hosszanti épülete a Huszár-kúria egykori épülete, melynek egytraktusú kialakítása a régi időket idézi.

**Helyi védelem** ■

## 6

## ZSIDÓ TEMETŐ

A település fő utcájáról lefordulva a Radnóti utcára, a település már bezárt izraelita temetője rejlik. A zsidó temető településközponti helyzete ritkaságnak számít. A bekerített területen természetes, de gondozott növényzetben bukkannak elő a sok-sok éves sírkövek, melyek közül a legrégebbieken már a felirat is alig olvasható.



**Helyi védelem** ■

## 7

## REFORMÁTUS TEMPLOM

A Tompa Mihály utcában fekszik a település református temploma, mely 1738-ban épült fel klasszicista stílusban. Főhomlokzata igényesen kialakított, pilaszterekkel tagolt és timpanonnal lezárt. A templom a mai formáját 1827-1829 között kapta meg a „T” formára való bővítésével, és a homlokzati torony megépítésével. A bővítés során a főhomlokzatra merőleges tengely sokszögzáradékkal került lezárásra. A bővítéssel a templom a környék meghatározó elemévé vált, kialakításával, struktúrájával méltán kiérdemelte a műemléki védettségi kategóriát.



**Műemlék** ■

8

## TOMPA MIHÁLY EMLÉKHÁZ



Sárbogárd református templomával szemben, a Tompa Mihály utcában található egykori lakóház is helyi védelem alatt áll. A Tompa Mihály emlékére berendezett emlékház méltán kiemelkedik környezetéből egytraktusú, tornácos kialakításával. Oromzatát két, fakeretes, hatosztatú ablak és a szintén fából készült zöld zsalugáterek uralják, melyek alkalmazása az épület udvarra néző homlokzatán is megfigyelhető.

**Helyi védelem** ■

9

## SOMODY-GÖTT KÚRIA EGYKORI ÉPÜLETE



A Tompa Mihály utcán tovább sétálva a hajdani Somody-Gött Kúria birtokának bejáratához juthatunk. Az utcáról csak a néhai porta épület látható, azonban a tömb belsejében ott sejlik a 18. sz. végén épült, észak-déli hossz tengelyű, téglány alaprajzú kúria. Az épületet a 19. sz. első felében klasszicista stílusban átalakították. Jellegzetes eleme a bejárat előtti oszlopokkal határolt előtér (porticus), melyet felül háromszögű oromzat zár le.

**Helyi védelem** ■

10

## MÉSZÖLY KÚRIA EGYKORI ÉPÜLETE



Még mindig a Tompa Mihály utcán maradva, szintén az utca vonalától hátrahúzva láthatjuk a néhai Mészöly Kúria épületét. A kúriát a 18. század végén emeltette a Mészöly család. Maga az épület az utca vonalával párhuzamos tengelyű, földszintes. Háromosztatú, fakeretes ablakaival, illetve az épület előtti gondozott parkjával kellemes hangulatot áraszt az erre látogatókban.

**Helyi védelem** ■

## 11

## TÁJHÁZ

A Tompa Mihály utcáról a Tury Miklós útra fordulva fakerítés mögött található Sárbogárd tájháza, mely a település helytörténetét és a paraszti kultúra jellegzetességeit mutatja be. A nádfedeles, egytraktusos épület faoromzattal és szintén fából készült, hatosztatú ablakokkal díszített. A tájház az Ifjúsági Park szomszédságában rejtőzik, a Tury Miklós utca páros oldalának egyfajta lezárásaként.

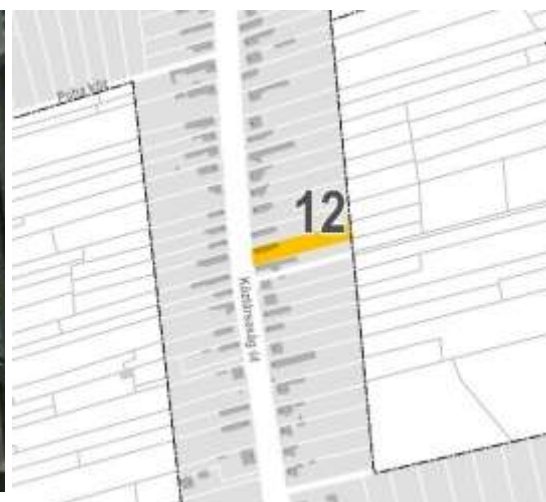


Helyi védelem ■

## 12

## FAFARAGÓ HÁZ

Sárbogárd központi részéről Sárszentmiklós felé haladva, a Köztársaság út bal oldalán bújik meg a helyi védelem alatt álló, az oromzatba faragott évszám alapján 1926-ban épített Fafaragó ház. A népies stílusú, egytraktusú, tornácos, földszintes parasztház az utca vonalától hátrább húzva, attól – egy fafaragó házhoz méltóan – fakerítéssel leválasztva áll. Az épület oromzata szintén fa, ahogyan a hatosztatú ablakok kerete is. A parasztház udvarán fából készült, díszes emléktábla található 1991 felirattal.



Helyi védelem ■

## SÁRSZENTMIKLÓS ÉPÍTETT ÉRTÉKEI

**13**

### I.-II. VILÁGHÁBORÚS EMLÉKMŰ ÉS PARK

Sárszentmiklós településrészen a Köztársaság út és a Gesztenye sor sarkán található a település egyik közparkja. Itt található esztétikusan beültetett és jól karbantartott környezetben a település I.-II. világháborús emlékműve. A kő emléktáblák egy kisebb emelvényen találhatóak, így megközelítésük csak a kiépített lépcsőn lehetséges.

**Helyi védelem** ■

14

## RÓMAI KATOLIKUS TEMPLOM



Az I.-II. világháborús park közvetlen szomszédságában található a Köztársaság útról és a Béke utcáról is megközelíthető, műemléki védettség alatt álló Szent Miklós római katolikus templom. Az 1792-1795 között épült barokk stílusú templom egyhajós, szegmensíves szentélyzáradékú, homlokzati tornyos templom. Főhomlokzatát pilaszterek tagolják három részre, melyek közül a középső, kiemelkedő, lépcsős pilaszterek rizalitként hangsúlyozzák ki a templomtornyot. A másik két harmadban kő emléktáblák találhatóak. A kapu felett egy besüllyesztett fülkében kőszobor került elhelyezésre. A templom előtti téren 1885. felirattal egy „Isten dicsőségére” állított kőszobor áll a templom hosszanti tengelyére szervezve.

**Műemlék** ■

15

## ZICHY – MAGTÁR

Már a Köztársaság útról is látható a Vasút utcában álló Zichy – magtár. A műemléki védettség alatt álló épület 1823-ban készült el és eredeti, gazdasági funkcióját napjainkig is megtartotta. A magas, nyeregtetővel kialakított Zichy – magtár homlokzatán három szinten, illetve az oromzaton is félköríves ablakok láthatók.



**Műemlék** ■ **Helyi védelem** ■

16

## RÉGI MALOMÉPÜLET

A Köztársaság úti régi malomépület és az újonnan megépült gabonátárolók már messziről szembetűnnek, szinte uralják a teret. Eredeti funkcióját ugyan már elveszítette a malom, de a fokozatos pusztulás helyett új funkciót kapott és felújították. Az épület három szintjén végig szegmensíves ablakok tagolják és díszítik a homlokzatot.



**Helyi védelem** ■

17

SÁRHATVAN  
RÓMAI KATOLIKUS TEMPLOM

Műemlék ■ Helyi védelem ■

Sárhatvanra megérkezve, a település szélén, a József Attila utcán magaslik az 1923-ban épült, műemléki és helyi védelem alatt is álló Nagyboldogasszony Római katolikus templom. Az egykori falu temploma 1852-ben leégett, ehelyett építette az 1911-ben Sárhatvanon birtokot szerző Szávold Emil az elhunyt fia emlékére. A félköríves szentélyzáródású, centrális terű, homlokzati tornyos templomot Bogdánfy Géza és Gerlóczy Gedeon tervezte 1922-1923 között. Az évek alatt elpusztult üvegablakait Róth Miksa, a falképeket Tábori János, míg a műkő munkálatokat Melocco Péter készítette.

18

## SÁRHATVANI MAJOR ISTÁLLÓ ÉPÜLETEI

A József Attila utcán tovább haladva, a túlsó oldalon figyelhetőek meg a sárhatvani majorság egykori istálló épületei. A major Sárhatvan legkorábbi része. Területén három nagy istálló van, melyek közül kettő már fel van újítva, így jó állapotban láthatóak, a harmadik pedig még őrzi eredeti külsejét, de állapota ennek ellenére is elfogadható.



Helyi védelem ■

19

**PUSZTAEGRES  
ÁLTALÁNOS ISKOLA ÉPÜLETE**

Sárhatvantól délnyugatra, Pusztaegresen szintén találkozhatunk értékes épülettel. Ilyen a Köztársaság téren fekvő egykori pusztaegresi iskola. Az iskola megszűnése ellenére sem az épület, sem pedig a kertje nem vált elhanyagolttá. Az épületen kisebb vakolathibák láthatóak, azonban ezek nem csökkentik az építészeti kialakításának a szépségét. Bejárata tornácos, amit boltíves oszlopsor szegélyez. A boltívek mellett szintén íves kialakítású ablakok tagolják a homlokzatot.

**Helyi védelem** ■

20

**NAGYHÖRCSÖKPUSZTA  
VOLT KASTÉLYÉPÜLET**

Nagyhörcsökpusztán található az egykori Zichy-Pálffy kastély épülete, mely a magyarországi romantika egyik legjelentősebb alkotása. A kastély Zichy Ferenc megbízásából Ybl Miklós tervezte 1852-ben. Az emeletes főépülethez változatos tömegű hátsó szárnyak csatlakoztak. A kastély maga tágas, logikus elrendezésével, oszlopos termeivel páratlan volt a maga nemében. Az egykori kastélyt Zichy Ferenc feleségének, Kornis Annának a tiszteletére Anna-várként is emlegetik. Napjainkra a kastély nagy része elpusztult, a megmaradó épület 1997 óta üresen áll, azonban előkelő külsejét a mai napig őrzi.

**Helyi védelem** ■



## ***TELEPÜLÉSRÉSZEK***

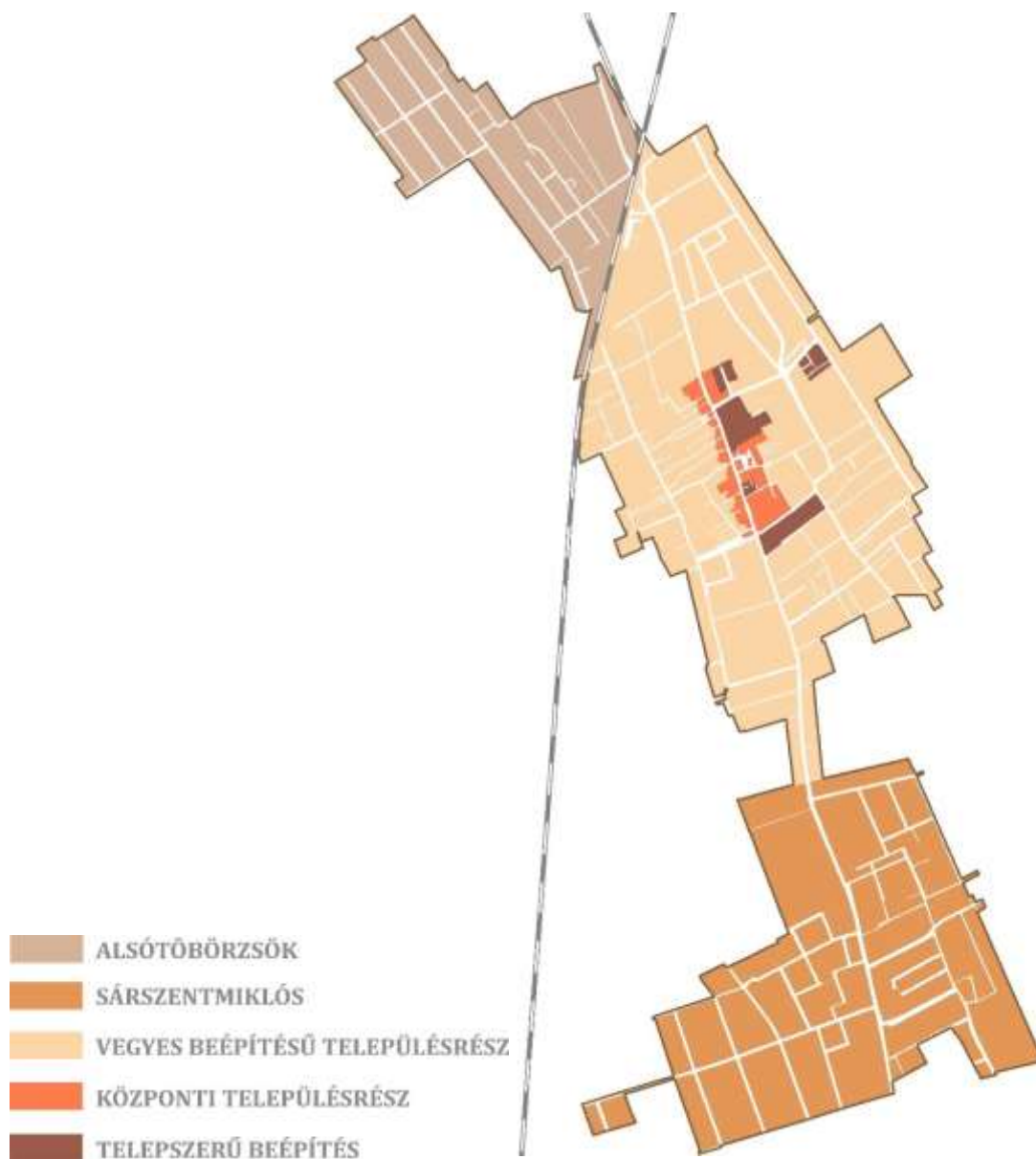
---

**3.**

## ELKÜLÖNÜLŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRESZEK

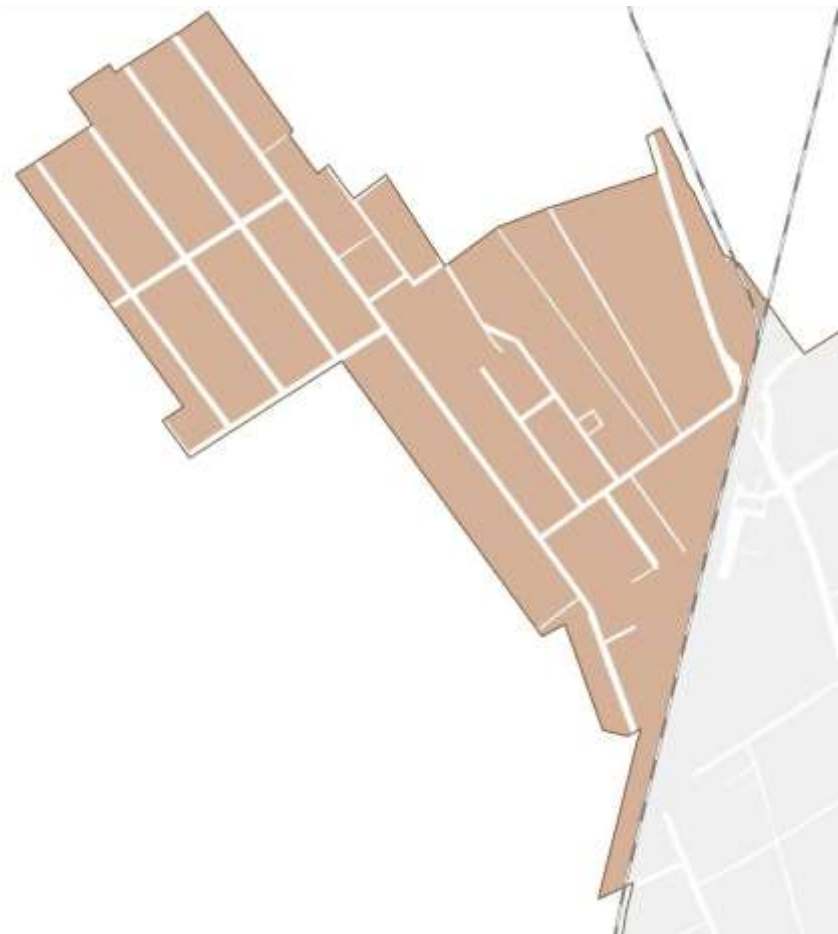
### KÖZPONTI LAKOTT TERÜLETEK

A település központi lakott részei több, eltérő karakterű területet is magába foglalnak. Jelentős különbségek elsősorban a településközponti részek, illetve a hagyományos lakóterületek között fedezhetők fel, azonban a lakóházas részek között is megfigyelhetők a különbözőség jelei. Ennek okai elsősorban a város történelmében keresendők, hiszen az évek során a különböző karakterű településrészek fokozatosan nőttek össze és váltak később összefüggő településrészé. A településkép szempontjából el kell különítsük a főutca mentén található zárt sorú, központi beépítést, a nagyvárosias, többszintes lakóépületeket, Alsótöbörzsök lakóépületeit, a Sárszentmiklóstra jellemző beépítést, illetve a többi, vegyes beépítésű településrészt.



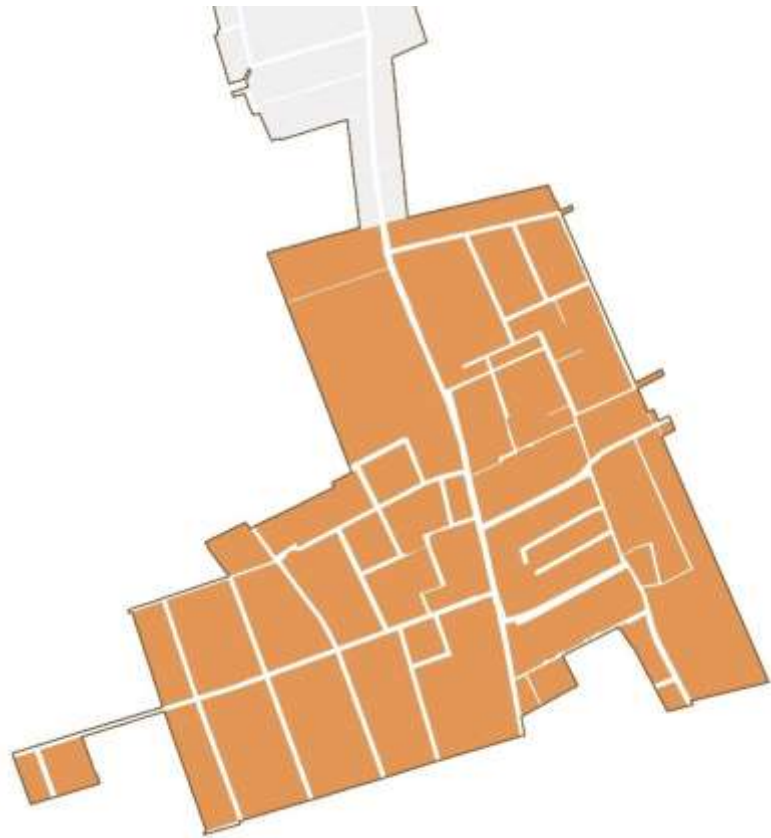
## ALSÓTÖBÖRZSÖK

Sárbogárd Alsótöbörzsök településrésze a vasút északnyugati oldalán fekszik. Ennek a településrésznek javarészt sikerült integrálódnia a 63-as főút mentén elhelyezkedő központi városrészhez (Sárbogárd), úgy, hogy hangulatát, karakterét mégis sikerült megőriznie. Jellemzően sáttortetős kockaházak uralkodnak a beépítésben, ami egy egységes, szép és igényes utcaképet eredményezett. Az azonos telepítés, a hasonló anyagok használata mind-mind Alsótöbörzsök karaktervilágát erősíti.



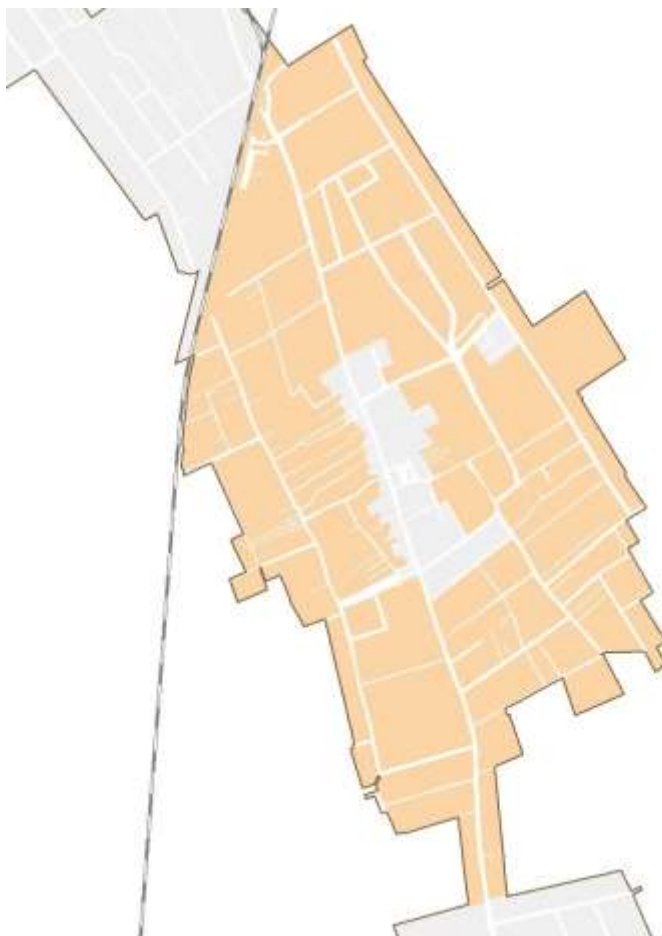
## SÁRSZENTMIKLÓS

Sárszentmiklós a központi belterület déli részét képezi. A 63. számú főút kétoldali teleksorával kapcsolódik Sárbogárdhoz, mely megfelelő kapcsolatot biztosít a központi területekkel, azonban az utcákat járva figyelhetünk a karakterbeli különbségekre. Sárbogárd többi részétől eltérően Sárszentmiklóson többségében a nyeregtetős, utca irányában oromfalas lakóépületek dominálnak, de a falusias jellegű, különálló településrészeknél jóval intenzívebb beépítésű lakóterületté nőtte ki magát.



## VEGYES BEÉPÍTÉSŰ TELEPÜLÉSRÉSZ

Sárbogárd legszínesebb településrésze Alsótöbörzsök és Sárszentmiklós településrészek között terül el. A vegyes beépítésű részen mind az Alsótöbörzsökre jellemző kockaházak, mind pedig a Sárszentmiklói oromfalas, nyeregvetős lakóépületek fellelhetők. Azonban az általánosságban mindenképpen elmondható, hogy az épületek tömegformálástól, tetőalakítástól függetlenül jellemzően azonos távolságra helyezkednek el az utcafronttól, túlnyomórészt földszintesek és emellett anyaghasználatukban sem térnek el lényegesen egymástól. Ez a településrész egyaránt helyet ad a régi, keskeny kis utcákra felfűzött épületeknek, ahogyan a későbbi, szabályosabb utca-hálózathoz telepített házaknak is vagy gazdasági épületeknek.



Ebbe a településrészbe ékelődött bele a település központi zárt sorú beépítése, a település központjában és az Árpád utcában található nagyvárosias lakótelepekkel egyetemben.



## KÖZPONTI TELEPÜLÉSRÉSZ

Sárbogárd központi része az Ady Endre út mentén alakult ki. A központi funkciók jelentős hányadát ez a településrész foglalja magába, a közigazgatási, egészségügyi, oktatási, illetve kereskedelmi funkciókat egyaránt itt található meg az olvasó. Szerepköre eredményeképpen ezen a részen Sárbogárd egy másabb jellegű beépítéssel rendelkezik. Az épületek utcafrontonra épültek, jellemzően földszintesek, hasonló anyaghasználattal és kialakítással sorakoznak az Ady Endre út mentén. A központi rész legértékesebb része ez a zárt térfalat alkotó beépítés, mely megőrzése kiemelt jelentőségű Sárbogárd életében, azonban nem kevésbé fontos a Hősök tere és annak gazdag növényvilága sem, mely rendkívül jól harmonizál az őt körülvevő értékes és zárt beépítéssel.



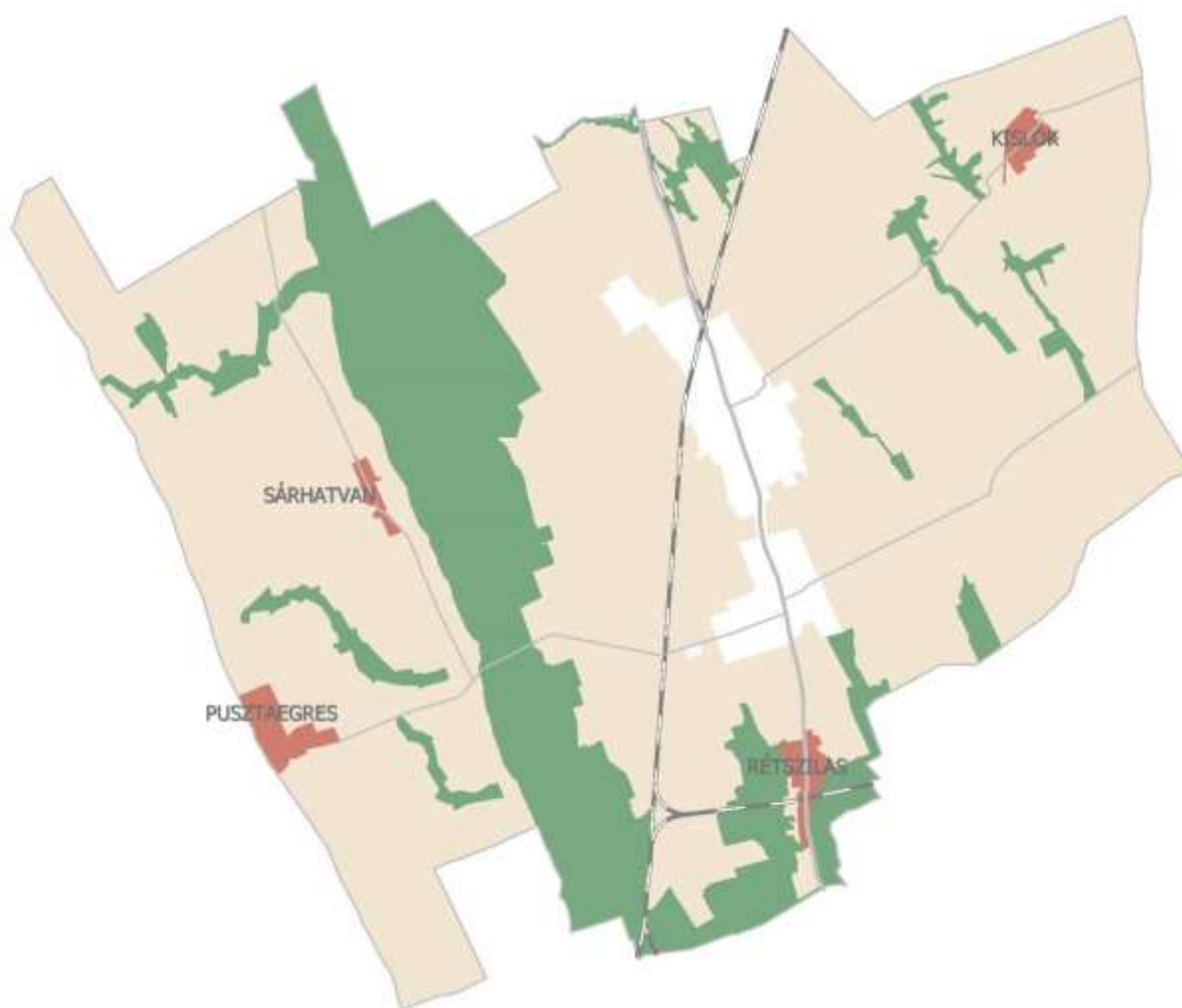
## TELEPSZERŰ BEÉPÍTÉS

E részén a településnek a hagyományos kisvárosias beépítéstől eltérően akár négyemeletes épületekkel is találkozhatunk. Ez a telepszerű beépítési karakterrel rendelkező településrész nem egy tömböt ölel fel, hanem a város központi részének számos pontján belefuthatunk ilyen jellegű részekbe, például a József Attila utca és a Attila utca között, az Ady Endre utca vagy az Árpád utca mentén is. Közös tulajdonságuk a lapostetős kialakítás, valamint a különböző telepítési mintázatok ellenére az épületek közti nagyarányú zöldfelületek megléte. E zöldfelületek igényes kialakításúak, gondozottak, ami igazán hangulatossá varázsolja a panelépületekre oly jellemző egyhangúságot.



## A KÖZPONTI LAKOTT TERÜLETEN TÚL

Sárbogárd központi lakott területeitől távolodva három eltérő karakterű terület váltakozása alakítja a tájat. A legnagyobb kiterjedésben a külterületi jellegű, elsősorban mezőgazdasági hasznosítású területek az uralkodóak, melybe közbeékelődtek a város központi részétől távolabb eső településrészek, úgymint Pusztægres, Sárhatvan, Rétszilas illetve Kislók, valamint az értékes élőhelyek területei, pl.: Rétszilasi tavak, Nagylóki löszvölgyek, Alapi kaszálórétek, Sárvíz völgye. A három teljesen különböző jellegű településrész példásan megfér egymás mellett, melynek köszönhetően együttélésük sajátos hangulatot és karaktert kölcsönözhet a tájnak.



- KÜLÖNÁLLÓ TELEPÜLÉSRESZEK
- ÉRTÉKES ÉLŐHELYEK TERÜLETEI
- KÜLTERÜLETI JELLEGŰ TELEPÜLÉSRESZ



## KÜLÖNÁLLÓ TELEPÜLÉSRÉSZEK

Sárbogárd közigazgatási területén elszórtan további, különálló településrészekkel találkozhatunk. Az egykori falvak és majorságok jelentős távolságra helyezkednek el a központi városrésztől, így az összenövés szinte lehetetlen, azonban a nagy távolság ellenére napjainkban már könnyedén megközelíthetőek a 63. számú főútról kelet-nyugati irányban leágazó mellékutakról. A központi részről északkeleti irányban haladva Kislókra juthatunk el, déli irányban Rétszilásra, nyugati irányban elindulva pedig Sárhatvan és Pusztaegres településrészekre juthatunk el. A szétszórt elhelyezkedés olyan erős területi tagoltságot eredményezett, melynek eredményeképpen a négy településrész a mai napig megőrizte falusias jellegét. Jellemzően egy utcára fűződnek fel az épületek, mely alól igazán csak Kislók kivétel, ahol egy szabályosabban kialakított telekrendszerben épülnek a házak. Az épületek jellemzően nyeregtetős, utcára merőleges, oromfalas, hosszanti kialakításúak. Megjelenésük és oldalhatáron álló beépítési módjuk a régmúlt idők falusias hangulatát idézik fel, melyet csak még izgalmasabbá tesz a településrészeket körülvevő lenyűgöző táji környezet.



*-SÁRHATVAN-*



*-PUSZTAEGRES-*



*-KISLÓK-*



*-RÉTSZILÁS-*

## ÉRTÉKES ÉLŐHELYEK TERÜLETEI

Sárbogárd külterületének legértékesebb természeti és ökológiai értékei külön lehatárolást érdemelnek. A nyugati területeken az egykori kiterjedt lápvidék maradványai, a halastavak lenyűgöző madárvilágot vonzottak a környékre, amely kiemelkedőnek számít a maga nemében. A keleti részeken ezzel szemben a Mezőföldre jellemző löszfalak, löszvölgyek nyújtanak nem mindennapi látványt.



A löszfalak természeti képződmények, amelyek igen ritka növény-, rovar és madárvilággal bírnak. Szintén fontos megemlíteni, hogy az egyik ilyen löszvölgyben a tájképi és botanikai szempontból is értékes sárbogárdi Bolondvár elnevezésű földvár bújik meg. Mindezen számtalan ritka élőhely, természeti kincs és forma felbecsülhetetlen értéket képvisel.



## KÜLTERÜLETI JELLEGŰ TELEPÜLÉSRÉSZ



Sárbogárd külterületének nagy részét mezőgazdasági területek foglalják el. A különálló településrészek és a védett élőhelyek területein túlmenően a település táji arculatát a szántóföldi növénytermesztés határozza meg. Már a régmúltban is a lakosság jelentős része mezőgazdasági termeszéssel foglalkozó földműves volt, mely napjainkban is uralkodónak számít. A művelés alatt álló földeket a település egészét behálózó csatornahálózat szabdalja, az egyhangúságot pedig a patakmedret kísérő galériaerdők, illetve a parcellákat elválasztó védő erdősávok szakítják meg.



## ***MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK***

---

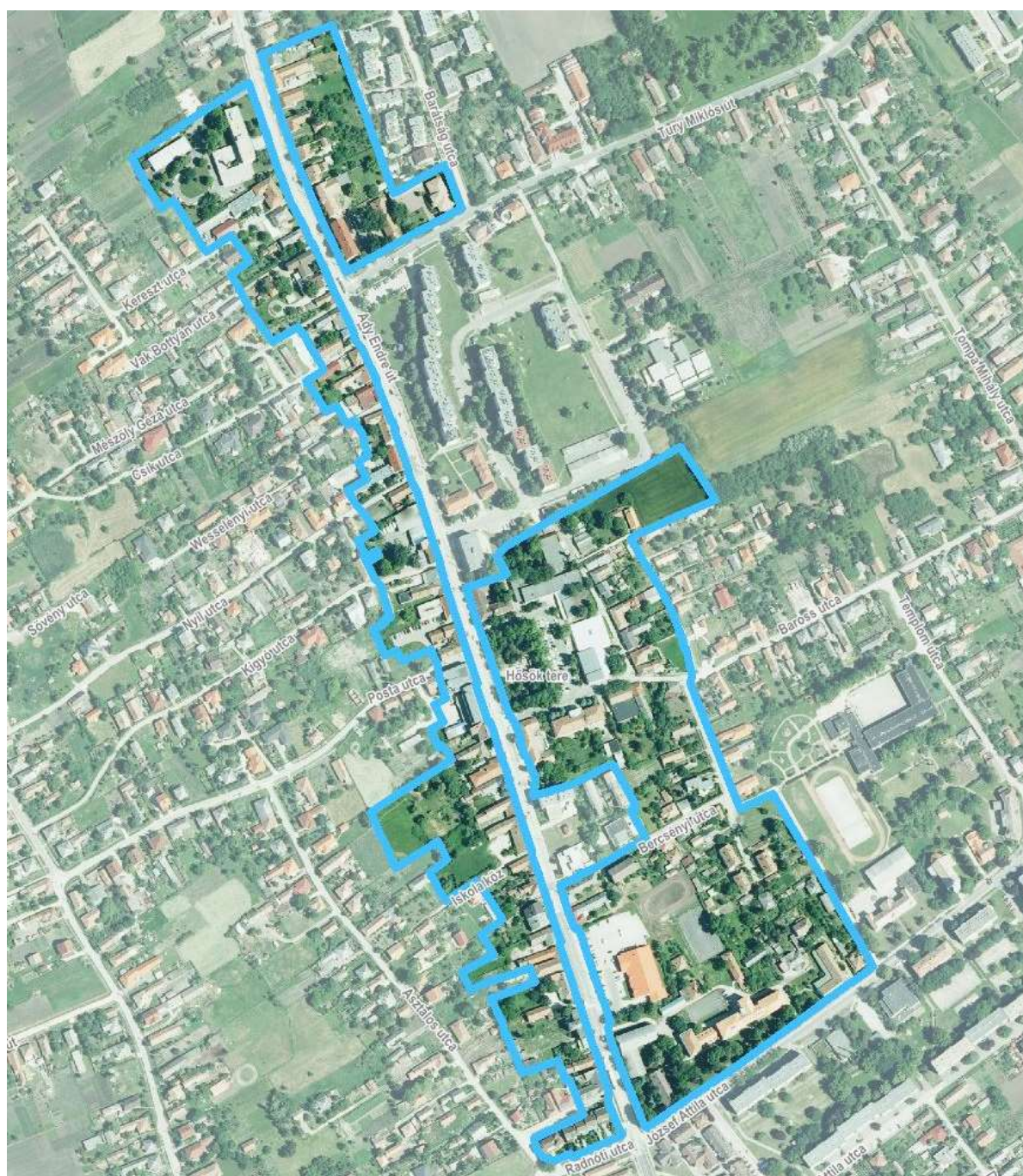
**4.**

## MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK

## MT-K

## KÖZPONTI TELEPÜLÉSRÉSZ

Sárbogárd településrészei közül a Központi településrész egésze településképi szempontból meghatározó területnek számít. Ennek a településrésznek a központi, zárt térfalat alkotó beépítése kiemelten kezelendő a település életében. A meglévő házak átépítése, illetve új épületek kialakítása során felettebb fontos, hogy az épület illeszkedjék a környezetébe, hiszen ez a településrész foglalja magába a város központját, melynek karaktere mind az itt lakók, mind pedig az ide látogatók hangulatára, közérzetére kedvező hatással lehet.



**MT-T***MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK*  
**TELEPSZERŰ BEÉPÍTÉS**

Sárbogárd másik, településképi szempontból meghatározó területe a város teleszerű beépítését magába foglaló településrész. A jellemzően földszintes sárbogárdi lakóépületek közül kiemelkedő többszintes épületek a település központjába megérkezve szinte irányítják a járókelők figyelmét, így szerepük rendkívül fontos. A magas épületek karbantartása, jó állapotuknak megőrzése és fenntartása, és ezzel együtt az épületek közti zöldfelületek gondozottsága kiemelt szerepet játszik Sárbogárd karakterének alakításában.



## MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK

## MT-V

## A VEGYES BEÉPÍTÉSŰ TELEPÜLÉSRSZESZEN

A vegyes beépítésű településrészen is akadnak a településkép szempontjából meghatározó területek. Az egyik ilyen terület az Ady Endre út nyugati oldalán a Mátyás király utca és a rendelőintézetek közötti ingatlanok, a keleti oldalán pedig a Központi településrésztől északra található ingatlanok egészen a Fenyő utcáig. A Központi zárt térfalat alkotó beépítéstől eltérően itt már egy lazább beépítéssel találkozhatunk, azonban az épületek kialakítása a fő út menti elhelyezkedésnek köszönhetően így is komoly jelentőséggel bír.



A másik, településképi szempontjából meghatározó terület a vegyes beépítésű településrészen a Központi területtől délre található, szintén az Ady Endre út mentén. Maga a terület az Ady Endre út Radnóti utca és Nagy Lajos utca közti ingatlanjait, valamint a József Attila utca és a Szegfű utca közti ingatlanjait foglalja magába. A főút menti elhelyezkedésének következtében szintén Sárbogárd arculatának szerves alkotórésze ez a szakasz.





## MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK

**MT-S****SÁRSZENTMIKLÓS TELEPÜLÉSRÉSZEN**

Sárbogárd déli településrészén, Sárszentmiklóson lelhető fel a település következő településképi szempontból meghatározó területe. Ez a rész szintén a 63. sz. főút mellé koncentrálódva, a Köztársaság út Vörösmarty Mihály és Vasút utca közti telkeit, illetve a Miklós utca és Széchenyi utca közti telkeit foglalja magába. A terület nélkülözhetetlen térfal alkotó szereppel bír, és emellett Sárszentmiklós központi részét, és egyben a település egyik alközpontját is felöleli, így az épületek kialakítása hangsúlyos elem Sárbogárd karakterének alakulásában.



## ***AJÁNLÁSOK***

---

**5.**

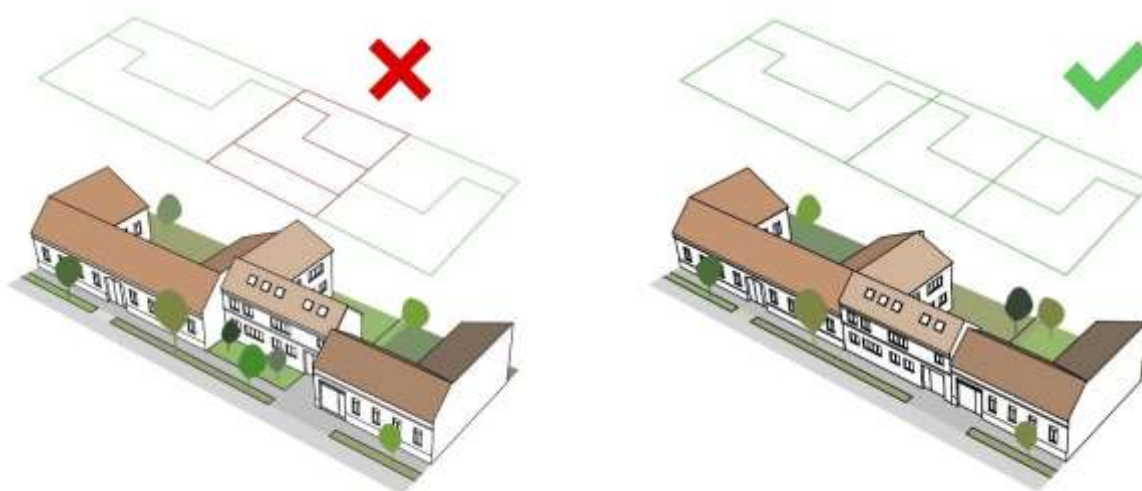
## MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK

## KÖZPONTI TELEPÜLÉSRÉSZ- AJÁNLÁSOK

MT-K

TELEPÍTÉS

A település központi részén, az Ady Endre út mentén az épületek zárt sorúan sorakoznak. Ez a zárt térfal a központi rész egyik legszebb része, így megőrzése kiemelten fontos Sárbogárd arculatának alakításában. Ennek érdekében ezen a településrészén az utcáfrontra épült, zárt sorúan épített házak támogathatóak, a hátrahúzott, szabadonálló épületek nem kívánatosak.

MAGASSÁG

Sárbogárd központi, zárt sorú beépítésű településrészén az épületek magassága kiemelten fontos tényező az utcakép alakításában.

Ebben a környezetben kerülendőek a túl magas épületek, melyek megzavarják a kialakult, egységes utcaképet.



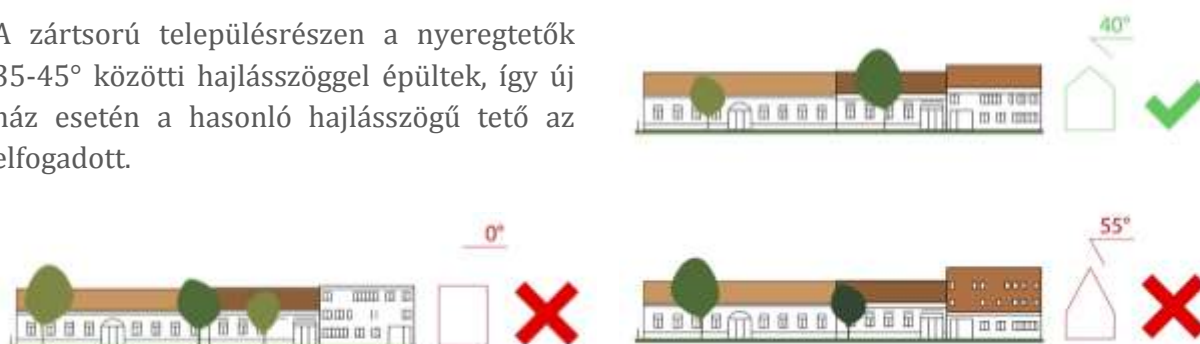
## TETŐFORMA

Ezen a településrészen az épületek többnyire nyeregtetővel épültek. Amennyiben ebben a környezetben új ház épül, úgy nem a lapostető, hanem a szomszédokhoz hasonló, nyeregtetős kialakítású tetőforma az elfogadott.



## TETŐHAJLÁSSZÖG

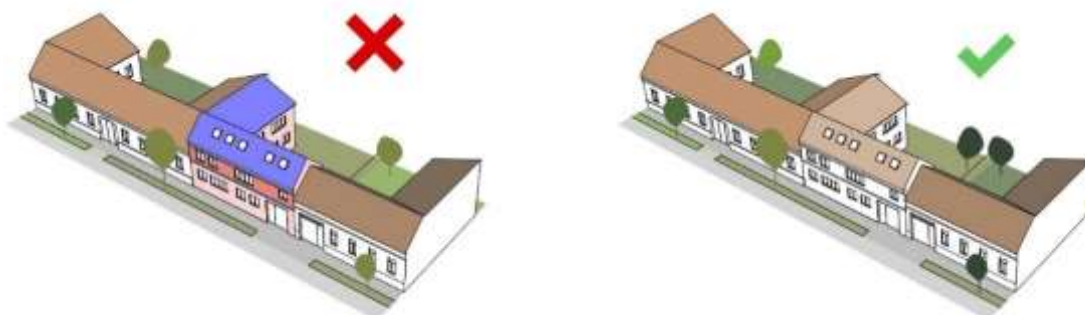
A zárt sorú településrészen a nyeregtetők  $35-45^\circ$  közötti hajlásszöggel épültek, így új ház esetén a hasonló hajlásszögű tető az elfogadott.



## HOMLOKZATKÉPZÉS, ANYAGHASZNÁLAT

Sárbogárd központi, zárt sorú részén a homlokzatok kialakítása igen változatos, ugyanakkor az mindenképpen elmondható, hogy a településrész értékes karakterét a visszafogott anyaghasználat és a szolid színek emelik ki legjobban.

A rikító színek és a településképtől elütő anyagok használata – Sárbogárd többi, eltérő karakterű részéhez hasonlóan – itt sem támogatható.



## MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK

## TELEPSZERŰ BEÉPÍTÉS - AJÁNLÁSOK

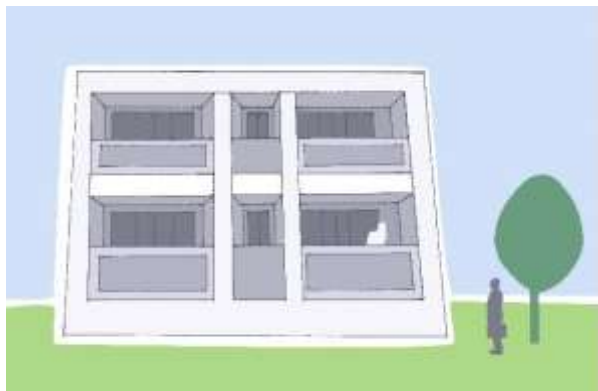
## MT-T

A telepszerű beépítés esetében jellemzően az épület állagának megóvása és fenntartása a cél. A lapostetős, többszintes épületek kimagasodnak a környező beépítésből, így még inkább lényeges, hogy az épületek megjelenése rendezett és esztétikus, közvetlen környezete pedig igényesen gondozott legyen. A lakók összefogásával az épületek állapota kívülről és belülről is megóvható, különös tekintettel a rongálások megelőzésére, illetve a külső homlokzatok fenntartására, a lakások karbantartására.



## HOMLOKZATKÉPZÉS

A többszintes épületek esetében is támogatandó – Sárboárd többi, településképi szempontból meghatározó, eltérő karakterű településrészéhez hasonlóan – a rikító színek, illetve a településképtől elütő anyaghasználat kerülése a homlokzat megújítása, az erkélyek beépítése során. Fontos, hogy az egyes lakások kívülről is szembetűnő részei (nyílászárók, homlokzatrészletek) hasonló kialakítással bírjanak, egységesnek hassanak.



## MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK

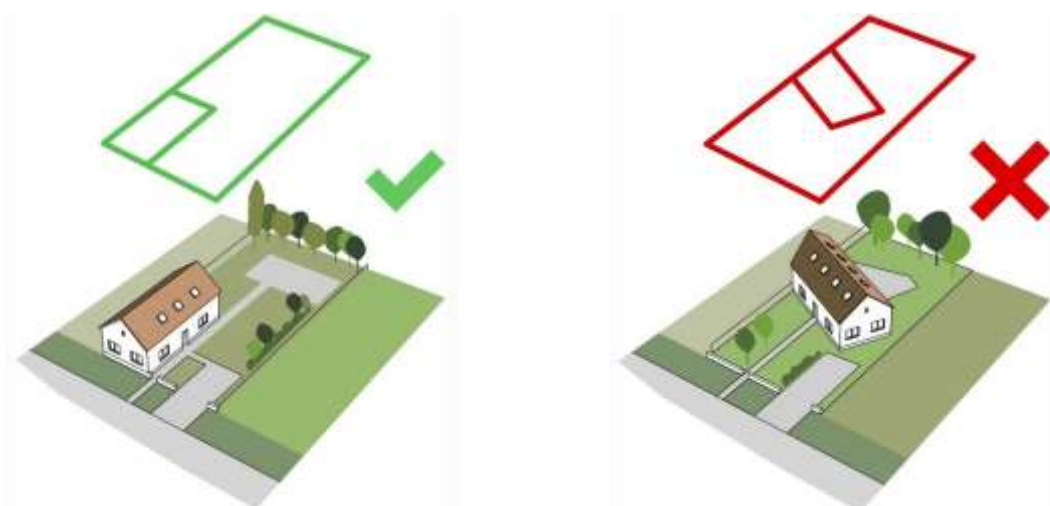
## A VEGYES BEÉPÍTÉSŰ TELEPÜLÉSRÉSZEN AJÁNLÁSOK

MT-V

TELEPÍTÉS

A vegyes beépítésű településrész meghatározó, Ady Endre út menti területén az épületek hasonlóképpen települtek, jellemzően oldalhatáron, az utcára merőlegesen állnak. Előnye ennek a beépítési módnak, hogy mind az épület mellett, mind pedig az épület mögött marad hasznos telekrész, mely alkalmas egy hangulatos, védett kertrész kialakítására.

Az aránytalanul hátrahúzott, vagy nem merőlegesen telepített épületek nem illeszkednek ebbe a környezetbe.

MAGASSÁG

Ezen a területen a családi házak túlnyomórészt földszintesek.

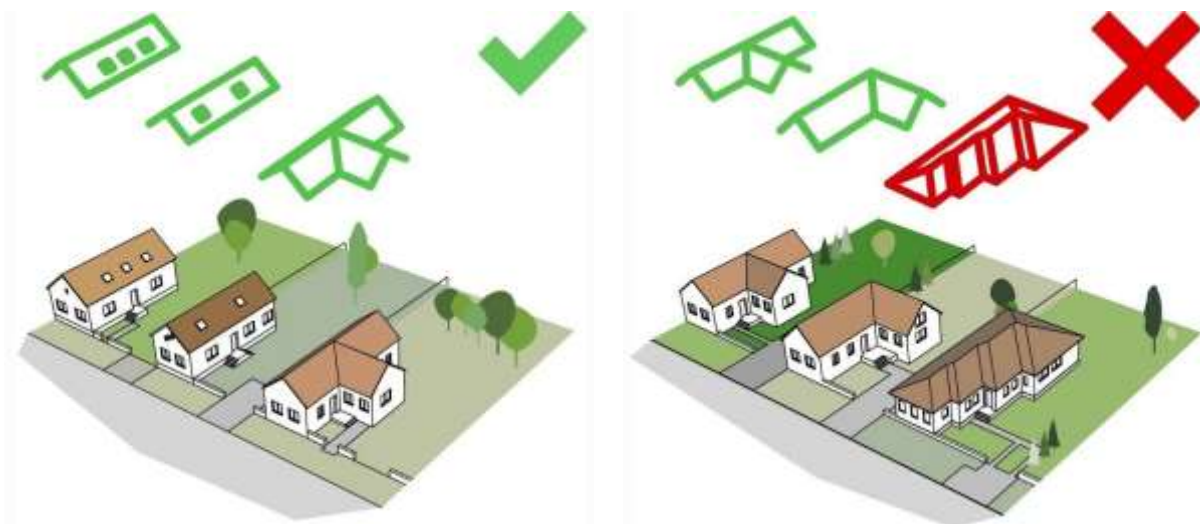
Újonnan épülő ház magasságának a környező épületekhez kell illeszkednie.

Sárbogárd ezen településrészein nem elfogadhatóak a túl magas épületek.



## TETŐFORMA

Az Ady Endre út mentén az egyszerű tetőforma terjedt el. Ennek megfelelően, amennyiben ebben a környezetben új családi ház létesül, úgy nem a tördelt tetőforma, hanem a szomszédokhoz hasonló kialakítású, oromfalas nyeregtetős tetőforma az elfogadott.



## TETŐHAJLÁSSZÖG

A vegyes beépítésű településrész e szakaszán a tetők  $35-45^\circ$  közötti hajlásszöggel épültek.

Az újonnan épülő házaknak ehhez hasonló tetőhajlásszöggel kell megépülniük, hogy illeszkedjenek a környezetükhöz.

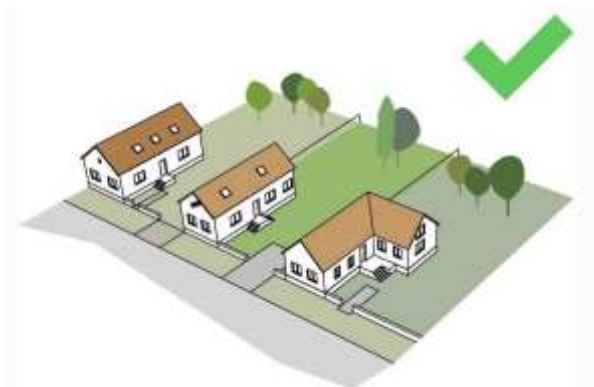
A túl alacsony és túl magas hajlásszögű tetővel rendelkező épületek nem illeszkednek a településképhez.



## HOMLOKZATKÉPZÉS

A beépítést tekintve elmondható, hogy az Ady Endre út e szakaszán sétálva az épületek színezése változatos, de mégis szolid és egységes a színvilága.

Új épület létesítése esetén továbbra is kerüendőek a településképtől elütő anyagok és a rikító színek alkalmazása.



## KERÍTÉS

Ezen a területen a kerítések fából vagy fémből készülnek, jellemzően beton lábazattal.

Ebben a környezetben a hasonló anyagból készült, áttört vagy részben áttört kerítések javasoltak.

A tömör, nem átlátható kerítések nem illeszkednek Sárbogárd településképebe.





## MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK

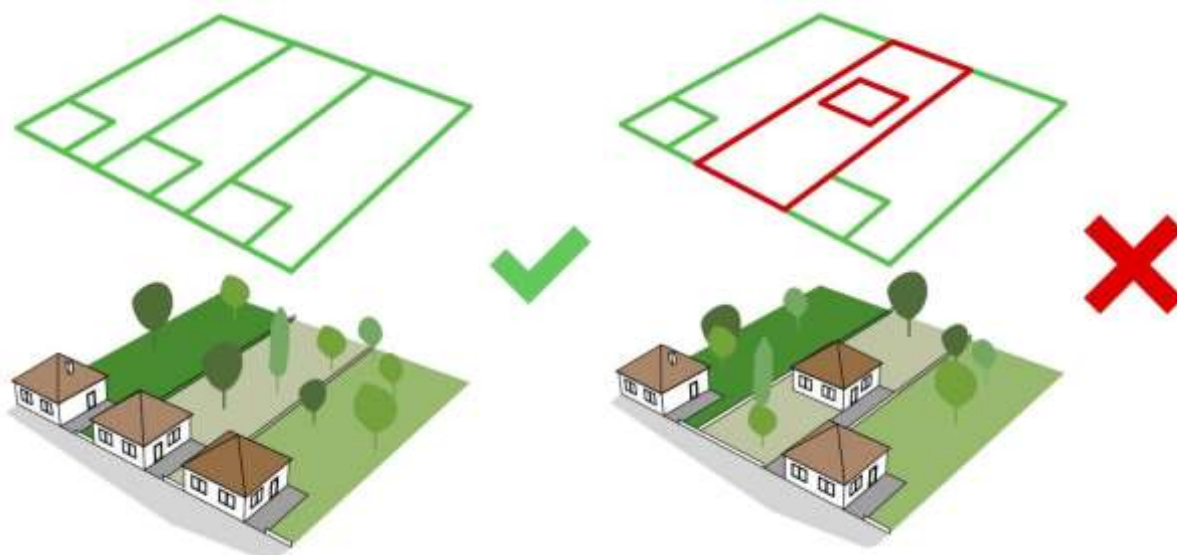
## SÁRSZENTMIKLÓS TELEPÜLÉSRÉSZEN - AJÁNLÁSOK

MT-S

TELEPÍTÉS

Sárszentmiklóson, a Köztársaság út mentén a családi házak jellemzően oldalhatáron, az utcától azonos távolságra sorakoznak. A túlságosan hátrahúzott vagy nem oldalhatárra telepített házak nem kívánatosak ebben a környezetben.

A Köztársaság út családi házainak egységes telepítése egy igazán hangulatos és egységes utcaképet eredményez, amellett, hogy az épületek mögött egy bensőséges, intim kertrész is kialakítható.

MAGASSÁG

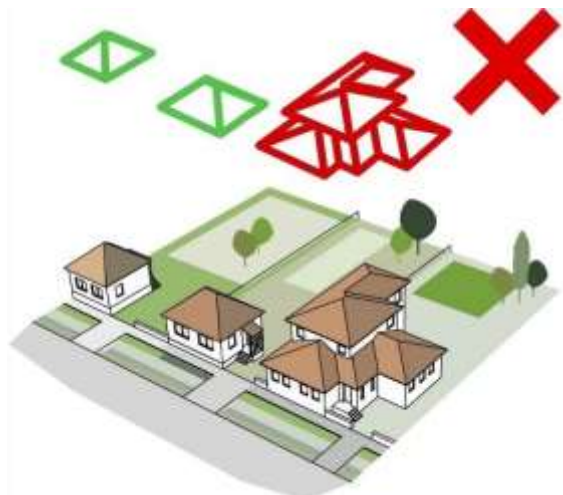
Sárszentmiklós e területén az épületek általánosságban földszintesek.

A meglévő beépítés közé épülő új házak esetében az ehhez hasonló magasság elfogadható, a túl magas házak nem támogathatóak.



## TETŐFORMA

A Köztársaság út mentén a beépítést többnyire egyszerű, sátoztetős épületek alkotják. Ebben a környezetben nem kívánatos az utcakép egységét megbontó tördelt tetőforma, így egy új családi ház építése esetén az egyszerű tetőformák javasoltak.



## TETŐHAJLÁSSZÖG

Sárszentmiklós e részén a családi házak tetőhajlásszöge jellemzően 35-45° között változik.

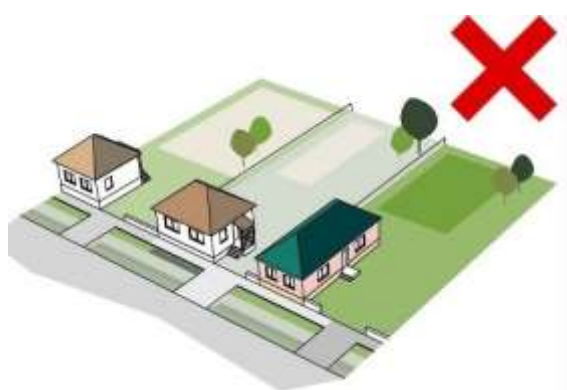
Az újonnan épülő házak esetében a környezethez való illeszkedés érdekében hasonló tetőhajlásszög alkalmazása javasolt.

A túl alacsony, illetve a túl magas hajlásszögű tetők nem illeszkednek a sárbogárdi településképhez.



## ANYAGHASZNÁLAT

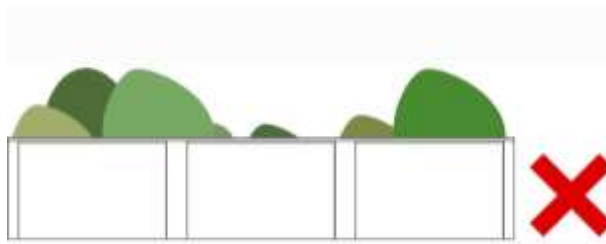
Sárbogárd színvilágába a meglévő beépítés közé illeszkedő, szolid szín- és anyaghasználat a kívánatos. Új családi ház létesítése esetén mindezért kerülendőek a rikító színek és a településképbbe nem illeszkedő anyagok használata, melyek megzavarnák a település kellemes hangulatát, karakterét.



## KERÍTÉS

A Köztársaság út mentén a kerítések részben áttörten, fából vagy fémből készülnek, általában beton lábazattal, így az újonnan épült kerítések esetében is a hasonló anyagból készült, áttört, vagy részben áttört kerítések javasoltak.

Ebben a környezetben nem elfogadhatóak a teljesen tömör, nem átlátható megoldások, amik elütnek a környezetüktől.

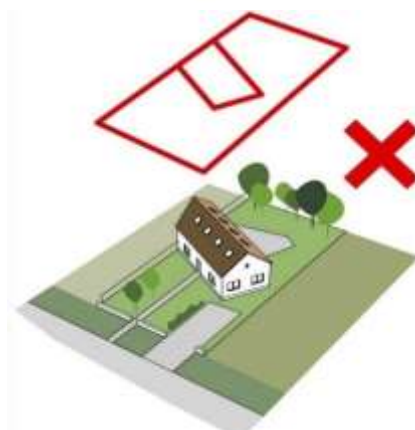
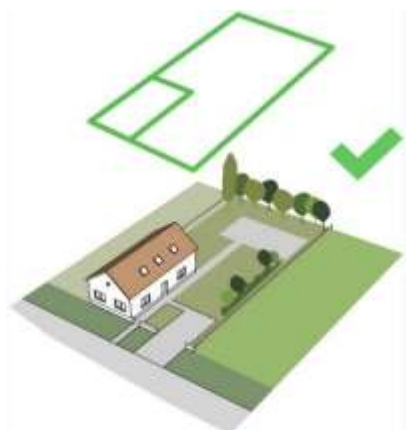
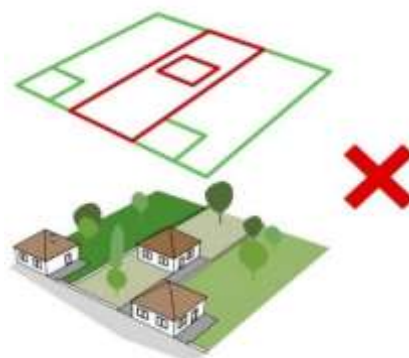


## TOVÁBBI LAKÓTERÜLETEK AJÁNLÁSOK

TELEPÍTÉS

Sárbogárd további lakóterületein a családi házak jellemzően oldalhatárra települtek, egységes távolságot tartva az utcafronttól.

Ebbe a beépítésbe nem illeszkedik egy ettől eltérő, aránytalanul hátrahúzott, nem oldalhatárra, vagy nem merőlegesen telepített épület.

MAGASSÁG

A vegyes beépítés ellenére a lakóterületeken megfigyelhető a magasságbeli illeszkedés.

A családi házak többsége földszintes, ebből fakadóan az egységes utcakép megőrzése érdekében a túl magas épületek nem támogathatóak.

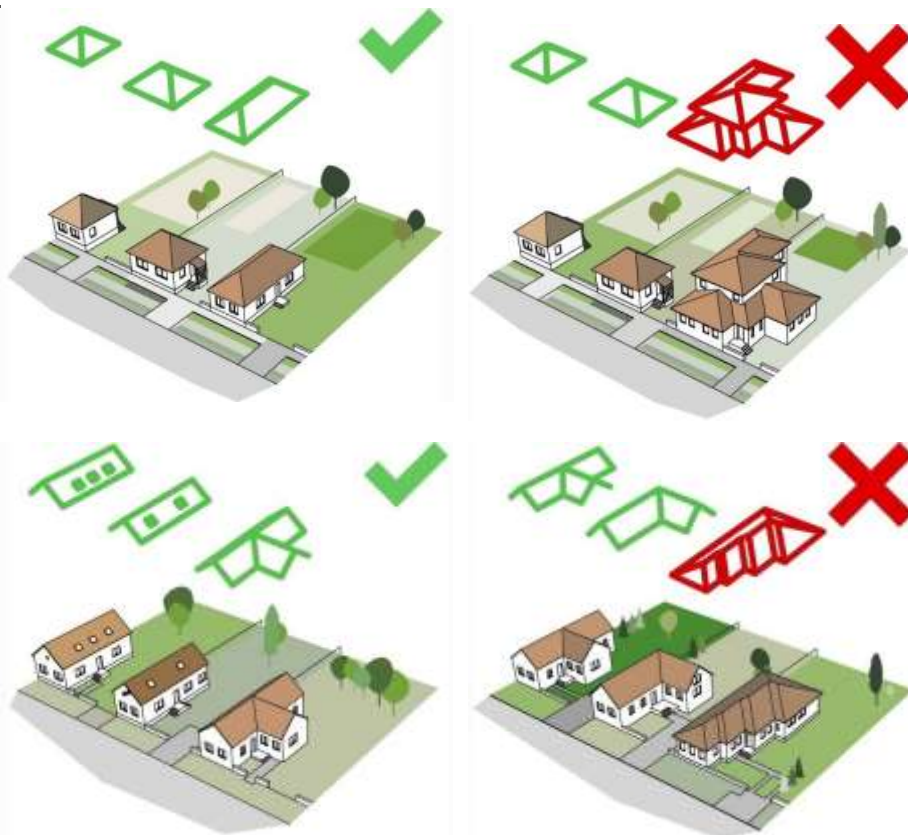


## TETŐFORMA

A település lakóépületei közt az egyszerű tetőformák az elterjedtek.

Új családi ház építése esetén a szomszédok figyelembevételével kell illeszkedni.

Sem egy nyeregtetős, sem pedig egy sátortetős épületekből álló utcakép esetében nem támogatható a tördelt tetőforma.



## TETŐHAJLÁSSZÖG

Sárbogárdon a családi házak közel hasonló, 35-45° közötti hajlásszöggel épültek.

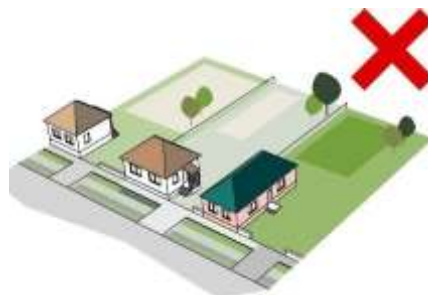
Új családi ház építése esetén az ehhez hasonló hajlásszögű tető kialakítása javasolt, hogy illeszkedni tudjanak a környezetükhöz.

A túl magas vagy túl alacsony hajlásszögű tetővel rendelkező családi ház nem kívánatos Sárbogárdon.



## ANYAGHASZNÁLAT

A település lakott területeinek beépítése az anyaghasználatot tekintve igen változatos. Mindezek ellenére mégis megfigyelhető egyfajta illeszkedés az épületek között.



A szolid árnyalatok támogathatóak, míg a településképtől elütő anyagok használata, illetve a rikító színek alkalmazása kerülendő.



## KERÍTÉS

Sárbogárdon a kerítések jellemzően részben áttörten, fából vagy fémből, és beton lábazattal készültek.

Új családi ház létesítése esetén a kerítéseket, a környezethez való illeszkedés érdekében hasonló kivitelben javasolt megépíteni.

A tömör, nem átlátható kerítések nem illeszkednek az utcaképbe.



## ÉRTÉKES ÉLŐHELYEK TERÜLETEI - AJÁNLÁSOK



Sárbogárd közigazgatási területének legszebb, leglátványosabb részeit ez a településrész foglalja magába, így az egyik legfontosabb feladat a védett területek, élőhelyek és természeti kincsek megóvása, a beépítetlen jelleg fenntartása. Mindezek, illetve a kilátás és rálátás védelmének megvalósíthatósága érdekében a Sárbogárd értékes élőhelyeit felölelő településrészen épület elhelyezése nem javasolt.

A védett élőhelyeken mindenféle beavatkozást (építkezés, terület-használat) a hatályos jogszabályok figyelem-bevételével, fokozott körültekintéssel kell megvalósítani.



## KÜLTERÜLETI JELLEGŰ TELEPÜLÉSRÉSZ - AJÁNLÁSOK



A védett területeken kívül a külterületek túlnyomó részén a külterületi jellegű, állattartó gazdálkodás és mezőgazdaság formálta táj az uralkodó. Ebben a környezetben az egyik legfontosabb a beépítetlen jelleg fenntartása. A nagyterjedésű szántóterületek esetében esztétikai, védelmi és táji szempontok alapján javasolt az elválasztásuk mezővédő erdősávokkal. A növényzsávok kialakítása során az őshonos fajok mellett, a környezeti hatásoknak jobban ellenálló, de a tájba illeszkedő, hazai növényfajták alkalmazása is elfogadott.







A település e részén fontos a beépítetlenség megőrzése, azonban az állattartó gazdálkodáshoz kapcsolódóan, elsődlegesen a birtokközpontokban találkozhatunk építményekkel. Ezek az építmények fontos kiegészítői az állattartásnak, azonban nem mindegy milyen formában jelennek meg. A már meglévő építmények karakterének megőrzése mellett fontos, hogy az új, gazdálkodáshoz kapcsolódó építmények illeszkedjenek a tájba. A látvány megőrzése érdekében a birtokközpontokhoz kapcsolódó kerítéseket lábazat nélkül, fából vagy vadhálóból, áttörten javasolt kialakítani.





***JÓ PÉLDÁK***

---

**6.**

## JÓ PÉLDÁK

### AJTÓK, ABLAKOK

A település utcáin sétálva megfigyelhető, hogy mind az utcafrontra oromfallal néző épületek, mind pedig a sátoztetős kockaházak esetében jellemzően két ablak fordul az utca felé egyfajta megtartandó egységet adva a beépítéseknek.

Ezen épületek ablakain ismétlődő és megőrzendő karakterjegy, a faszalugáterek alkalmazása, mely az árnyékoló funkciója mellett ízléses megjelenést is kölcsönöz az épületnek.



## ANYAGHASZNÁLAT



Sárbogárdon a hagyományos anyagok használata terjedt el. A kerítések fából vagy kovácsoltvasból készülnek, az épületek homlokzatai pedig vakoltak. Sárbogárdon a fehér és sárgás árnyalatok a kedveltek, ezek terjedtek el, így új ház építése esetén a továbbiakban is e szolidabb árnyalatok alkalmazása javasolható az épületek vakolására.

Az épületeken általánosságban megfigyelhető a nyílászárók keretezése a vakolattól eltérő, de azzal harmonizáló kialakításban, valamint a visszafogott homlokzatokhoz jól illeszkedő agyagcserép világosabb, de akár sötétebb kivitelben is, melynek alkalmazása a jövőben is követendően jó példa.



## KERÍTÉSEK



A telkeket és az utcákat, a magán és közterületeket a kerítések választják el egymástól, így szerepük nem elhanyagolható. Az utcákon sétálva a kerítések az épületek kiegészítőjeként hatnak a településképre. Sárbogárdon szinte mindenhol épített kerítés a jellemző, így kialakításuk lényegesen befolyásolja a város arculatát. A kerítések megjelenése mellett hangsúlyt kell fektetni a kapuzatra is. Ajánlott, hogy a kapu a kerítéssel megegyező formában, színben és anyagból készüljön.

A településen sétálva észrevehetjük, hogy a fémből vagy fából készült, áttört kerítések terjedtek el városszerte. A fémkerítések jellemzően sötét színben készültek, kovácsolt vasból, ami egy megfelelő, esztétikus kialakításban követendő példa lehet a városban.



A kovácsoltvas kerítéseken kívül a másik elterjedt alapanyag a fa.

A fából készült kerítések hagyományos stílusban, betonlábazattal, jellemzően függőlegesen elhelyezett, vízszintesen összekapcsolt falécekből állnak, anyag és formahasználatában hozzá illő kapuval. Vannak kidolgozott, szépen megmunkáltak és teljesen egyszerű kialakításúak, azonban mindegyikről egyaránt elmondható, hogy tökéletesen beleilleszkedik Sárbogárd településképebe.



## KERTEK



Az utcaképet az épületek és az épületeket körülölelő növényzet együttesen alakítja, éppen ezért elengedhetetlen, hogy a házak kertjei is szerepet kapjanak Sárbogárd arculatának alakításában. A családi házak esetében az utcáról látható elő- és oldalkertek, míg a telepes beépítés esetében főként az épületek közti zöldfelületek játszanak komoly szerepet ebben, de az erkélyek, ablakpárkányok bevirágoztatása is kedvező irányba befolyásolja az összképet. A látványos virágzatú évelők, cserjék, egynyáriak hangulatossá varázsolják az utcaképet, azonban mindenképp javasolt, hogy a növénytelepítés során a helyi természeti adottságoknak megfelelő növényfajokat alkalmazzunk, és kiaknázzuk a növények pozitív adottságait.

Az épületek részleges takarása kiemeli azok karakterét, szépségét, míg egy lombhullató fafaj nyáron árnyékot ad, télen viszont átengedi a napsugarakat. A fafajok ültetése során a növények védelme érdekében tanácsos megfelelő távolságot tartani a szomszédos telkektől.





## UTCÁK



A településképet az épületek tömegformálásán, megjelenésén túlmenően az utcák kialakítása, keresztmetszete is befolyásolja. Az utcák rajzolják ki a település szerkezetét, kapcsolják össze a házakat, fűzik fel a települést alkotó elemeket és vezetik a tekintetet. Ebben nagy szerepe van az utcákat szegélyező fasoroknak is, melyek amellet, hogy a közlekedés által szennyezett levegőt tisztítják, kellemes és hangulatos utcaképet eredményeznek. Az utcafásítás kialakításakor rendkívül fontos, a helyi adottságoknak megfelelő fafajok kiválasztása, melyek nagy lombkoronát növesztenek és ellenállóak a légszennyezéssel szemben.

A telepített fasorok felnőve, a gyalogos és közúti forgalmat elválasztva segítik a közlekedést, harmonikus utcaképet eredményeznek és árnyékot adnak az arra sétálóknak.



## TEREK, KÖZPARKOK



Sárbogárdon közösségi ügy a meglévő terek, közparkok, játszóterek fenntartása. A település egész területén találkozhatunk kisebb-nagyobb teresedésekkel, meghitt, növényekkel borított kis parkokkal, virágkiültetésekkel. A közterek közösségi helyszínek, melyek az épített környezettel kiegészítve hangulatos egységet alkotnak és együtt határozzák meg a település arculatát, karakterét.





A részben burkolt, részben pedig növényekkel borított közterek nemcsak a környezet minőségének javításában jeleskednek, hanem a hosszabb-rövidebb ideig való ott tartózkodásra, a mindennapi teendők közti megpihenésre, feltöltődésre is hasonlóképpen alkalmasak.

Sárobgárdon ennek egyik legjelentősebb képviselője a város központjában, a város főtereként funkcionáló **Hősök tere**.

A gondozott gyepek, a rendezett virágágyak, a fajokban gazdag növényállomány lombos és örökzöld példányai az év minden szakaszában kellemes környezetet képesek biztosítani az itt tartózkodók számára. A térszélén felsorakozott platánfák árnyékában a pihenést a kihelyezett padok szolgálják, míg a város múltja iránt érdeklődőket a tuják, nyírfák és fenyők között megbújó I. világháborús hősi emlékmű szoborcsoportja.

A Hősök terén túlmenően azonban nem szabad elfelejtkeznünk a város életében hasonló értéket képviselő Ifjúsági parkról, a Gesztenyesor sarkán lévő parkról, a játszóterekről és sportpályákról sem, melyek igényes és rendezett kialakításukkal szintén a kellemes feltöltődést szolgálják.

A közterek, közparkok gondozottságát, rendezettségét a helyi adottságoknak megfelelő növényfajok segítik, az utcabútorok esetében pedig a településre jellemző szín- és formavilágot tükröző anyaghasználat az, ami hozzájárul és teljessé teszi a feltöltődést.

A parkokat és utak szegélyét különböző virágkiültetések színesítik, melyek a változatos összeállításokban még jobban kiemelik a környezetüket.





## ***SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYEK***

---

**7.**

## SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK, REKLÁMHORDOZÓK



Sárbogárdon leginkább a város főutcáján terjedtek el a cégérek, és különböző reklámhordozók, melyek szerepe az utcakép alakításában vitathatatlan. Új cégér vagy reklámhordozó létesítése esetén mindezért kiemelten fontos a meglévő szabályozás betartása mellett az épület anyaghasználatához illeszkedő szín és formavilág alkalmazása.

A településen elterjedtek a fa, illetve fémkerítések, így az ezen anyagokból készült cégérek, reklámhordozók szintén képesek kellemes összhangot teremtve hozzáidomulni a sárbogárdi karakterhez, melyre egyre több példát láthatunk a városban sétálva.

Sárbogárdon a hírközlő és elektromos hálózatot döntően felszíni vezetékek biztosítják, azonban ezen légvezetékek utcaképet romboló látványa közismert. Hálózatbővítés esetén emiatt is az újabb felszíni infrastruktúra elhelyezése helyett a földkábeles megoldás ajánlott.



## IMPRESSZUM

### SÁRBOGÁRD VÁROS ÖNKORMÁNYZATA megbízásából

CÍM: 7000 Sárbogárd, Hősök tere 2.  
KÉPVISELI: Dr. Sükösd Tamás polgármester  
FŐÉPÍTÉSZ: Witzl zsolt

### KÉSZÍTETTÉK:

CÍM: **KASIB Mérnöki Manager Iroda Kft.**  
Cím: 1183 Budapest, Üllői út 455.

ÜGYVEZETŐ: **Zajovics András**  
okl. építőmérnök  
okl. városi közlekedési szakmérnök  
OKL. településmérnök, városép.-  
városgazd. szakmérnök  
Mérnök Kamara: 01-3526, 01-58206  
Építész kamara: 01-4075  
TT/1-01-4075, TR 01-4075, TKö, TE, TH, TV

VEZETŐ TELEPÜLÉS-  
TERVEZŐ: **Sin Emília**  
településmérnök, városép.-  
városgazd. szakmérnök  
TT/1 01-4657/11, TR 01-4657

TELEPÜLÉSTERVEZÉS,  
GRAFIKA, FOTÓK, ÉS  
SZERKESZTÉS: **Kovács Nóra Beáta**  
okl. településmérnök

TÁJ-ÉS ZÖLDFELÜLET  
RENDEZÉS: **Koprda Ildikó**  
okl. táj- és kertépítésmérnök  
K 01-5171, TK 01-5171, TR 01 5171



**Kivonat**  
Sárbogárd Város Önkormányzat Képviselőtestületének  
2017. november 10-i soros nyílt ülésének jegyzőkönyvéből.

Sárbogárd Város Önkormányzat Képviselőtestülete  
**191/2017.(XI.10.) határozata**

Sárbogárd Város Önkormányzat Képviselő-testülete a „Sárbogárd Településképi Arculati Kézikönyvének elfogadása” című előterjesztést megtárgyalta a polgármester előterjesztésében és az alábbiak szerinti döntést hozta:

Sárbogárd Város Önkormányzat Képviselő-testülete a partnerségi egyeztetés szabályairól szóló 19/2017. (VIII. 30.) önkormányzati rendelete 3. § (2) – (4) bekezdése alapján a partnerségi véleményezési eljárást 2017. október 2. és november 1. között lefolytatta.

Az eljárás során írásos vagy szóbeli megkeresés, ellenvélemény nem érkezett. Lakossági Fórum keretében a megjelent állampolgárok kérdéseikre választ kaptak. A tervezett módosítással kapcsolatban ellenvetést nem tettek.

A Képviselő-testület a 314/2012. (XI.8.) Kormányrendelet (továbbiakban: Tr.) 29/A. §-a szerinti Partnerségi véleményezési eljárást lezártnak tekinti.

A 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet 43/A. § (6) bekezdés b) pontja alapján megkeresett szervek közül a Nemzeti Média és hírközlési Hatóság adott kifogást nem emelő véleményt. A többi szerv a megadott határidőn belül nem adott írásos véleményt.

Sárbogárd Város Önkormányzat Képviselő-testülete jóváhagyja ezen határozat mellékletét képező Sárbogárd Településképi Arculati Kézikönyvét.

Felkéri a polgármestert, hogy az Arculati kézikönyv elfogadásáról tájékoztassa a lakosságot és az érintett államigazgatási szerveket, továbbá az Arculati Kézikönyvet tegye közzé a város honlapján.

Határidő: folyamatos  
Felelős: polgármester

K.m.f.

Dr. Sükösd Tamás sk.  
Polgármester

Demeterné Dr. Venicz Anita sk.  
jegyző

Tóth Béla sk.  
képviselő, jkv. hitelesítő

Novák Kovács Zsolt sk.  
alpolgármester, jkv. hitelesítő

A kivonat hitelesítve  
Sárbogárd, 2017. november 14.

